

ВАЖЛИВІСТЬ КЛІНІЧНОГО МИСЛЕННЯ В ДІЯЛЬНОСТІ ЛІКАРЯ

Донченко Світлана Владиславівна,
аспірант,

Білаш Сергій Михайлович,
д.біол.наук, професор

Полтавський державний медичний університет
м. Полтава, Україна

Донченко Костянтин Владиславович,
лікар-інтерн

Челідзе Тетяна Сергіївна,
студентка 6 курсу

Полтавський державний медичний університет

Термін «клінічне мислення» вживається досить часто, але він не має загальноприйнятого визначення і нерідко трактується досить широко в залежності від контексту, який може мати клінічний, логічний, дидактичний, етичний та інші смисли.

Основний алгоритм практичної реалізації клінічного мислення і прийняття рішення в тому вигляді, як його зазвичай розуміють клініцисти полягає в наступному:

- вивчення симптомів захворювань на першому етапі (збір скарг, анамнезу, фізикальне обстеження);
- попередній висновок про сутність патології захворювання в даному випадку;
- призначення діагностичних тестів для верифікації та уточнення діагнозу;
- коротка інтерпретація всіх отриманих фактів розгорнутого клінічного діагнозу та прогнозу;
- планування лікувально-профілактичних та реабілітаційних заходів.

В процесі реалізації даного алгоритму лікар стикається з проблемами, які вимагають досить великого когнітивного ресурсу, так як доводиться вирішувати нестандартні та проблемні завдання. До них відносять

невизначеність, надмірність або суперечливість інформації, її оцінки, дотримання послідовності дій, обмеження часу під час прийняття рішення та інше. Дані завдання мають місце в повсякденній роботі лікаря, коли він стає сам на сам з варіабельністю проявів симптомів хвороби. Суттєвою особливістю клінічного мислення лікаря є постійне рішення нових завдань, для яких відсутні алгоритми, необхідність шукати індивідуальний підхід до кожного випадку та створювати цілісну картину хвороби.

В основі клінічного мислення лежить певний професійний набір знань, а також сформована в результаті навчання та практичного досвіду здатність до ідентифікації симптомів в конкретній ситуації. Найбільш значущим практичним результатом клінічного мислення є своєчасна медична діагностика та мінімізація лікарських помилок. Нерідко дана здатність реалізується на підсвідомому рівні – інтуїції, сформованої на основі великого практичного досвіду. Проте, спираючись лише на традиційний підхід лікаря до пацієнта Джером Групман виділяє 4 помилки, в пастку яких часто потрапляють лікарі:

1. Задоволеність результатами пошуку. Така помилка виникає, коли відкидаються альтернативні, нешаблонні рішення, оскільки не узгоджуються з думкою інших колег.

2. Тенденція ігнорувати знахідки, які не вкладаються у клінічну картину сформованого діагнозу. Іншими словами, лікар лікує лише ті хвороби, які відповідають його профілю і не беруть до уваги інші симптоми або результати лабораторних досліджень.

3. Гостре прагнення зробити хоча б що-небудь, коли є можливість чекати і спостерігати за пацієнтом.

4. Прагнення приймати рішення, які засновані на інтуїції і не підтверджуються науковими доведеннями або логікою.

Не завжди великий багаж знань і досвіду забезпечує рішення складних діагностичних і лікувальних задач. Багато лікарів, що відмінно знають пропедевтику і симптоматику внутрішніх хвороб або позбавлені синтетичного мислення, або не вміють при наявності у пацієнта декількох хвороб визначити,

яка з них є основною. З цього випливає неправильний діагноз, невідповідне лікування та шкода пацієнту, спричинена ненавмисно.

Аналіз клінічної практики як предметної області показав, що істотне значення в ній займає саме клінічне мислення. Його оптимізація має важливе значення для підвищення якості та ефективності медичної допомоги в цілому.

Аналіз клінічного мислення дозволяє сформулювати основні дидактичні завдання, які спрямовані на його покращення:

- створення методичного забезпечення, пов'язаного з накопиченням знань про клінічні симптоми;
- розвиток навичок вирішення проблемних завдань стосовно досліджуваної предметної області;
- кумуляція персонального клінічного досвіду.

Широкі можливості для вирішення дидактичних завдань представляють сучасні інформаційні технології. Їх застосування показує, що педагогічні та методичні цілі застосування сучасних технологій в освіті збігаються із завданнями формування клінічного мислення, а дидактичні можливості цих програм істотно оптимізують процес його розвитку.

Основні види навчання, що використовуються в електронних засобах:

Навчання індуктивне – навчання шляхом спостереження, розгляду, дослідження прикладів, виділення основних ознак.

Навчання проблемне – навчання, коли використовується система дидактичних методів активізації пізнавальної діяльності, що направлена на розвиток творчої активності та пізнавального інтересу. В основі проблемного навчання лежить виявлення протиріч, які можна усунути шляхом теоретичних висновків або практико-орієнтованих дій.

Навчання за аналогією – при якому надбання нових знань та вмінь здійснюється шляхом застосування їх до нових випадків та уявлень про аналогічні випадки.

Програмоване навчання – навчання за заздалегідь підготовленою програмою, яка виконує деякі функції викладача (підказка, контроль).

Навчання шляхом заучування – всі знання надходять у явному вигляді із зовнішнього джерела, при цьому від учня потрібно їх запам'ятовування та уявлення у тому вигляді, в якому він їх отримав.

Навчання через відкриття – самостійне індуктивне навчання, що несе в собі спостереження за подіями та маніпуляції поняттями, якими він керується (багаж знань), для формування нових понять без допомоги «зовні».

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Білаш С. М. Формування клінічного мислення при вивченні дисципліни «Анатомія людини з фізіологією» у студентів спеціальності «Медсестринство», які здобули базову загальну середню освіту / С. М. Білаш, Я. О. Олійніченко, М. М. Коптев // Сучасна медична освіта: методологія, теорія, практика : матеріали Всеукр. навч.-наук. конф. з міжнар. участю, м. Полтава, 19 березня 2020 р. – Полтава, 2020. – С. 23–24.

2. Донченко С.В. «Кліпове» мислення як адаптація молодого покоління до швидкого темпу життя / С.В. Донченко, С.М. Білаш, Т.С. Донченко // Topical issues of modern science, society and education : матеріали IV міжнародної науково-практичної конференції, м. Харків, 1-3 листопада 2021 р. – С. 537-539.

3. Проніна О. М. Особливості проведення занять у вищих навчальних закладах під час дистанційного навчання / О. М. Проніна, С. В. Донченко, М. М. Кобеняк // The X th International scientific and practical conference «Trends in the development of modern scientific thought», Vancouver, Canada, November 23–26, 2020. – Vancouver, 2020. – С. 367–368.